

YENİ CAMBRIDGE OKULU: BİR BAŞKA KEYNESÇİLİK Mİ?

Doç. Dr. Ertan OKTAY (*)

I - YENİ CAMBRIDGE OKULUNUN ORTAYA ÇIKIŞI

"Yeni Cambridge" (YC) nitelemesi, başlangıçta, 1970'lerde Cambridge Üniversitesi mensubu bir grup iktisatçının sadece özel sektör harcamalarının incelenmesine yönelik görüşleri için kullanılmıştı. O halde Yeni Cambridge Okulunun ortaya çıkışı ve modelin temellerinin atılışı birçok ünlü iktisatçının yetiştiği İngiltere'nin Cambridge Üniversitesi'nde 70'lerin başında olmuştur.

Yeni Cambridge ekolünün de, Ricardo, Marshall ve Keynes'in yetiştiği ortam olmanın da ötesinde, dünya iktisat literatürünün gelişmesine her zaman önemli katkıda bulunmuş olan Oxford ve Cambridge Üniversitelerinin bulunduğu İngiltere'de ortaya çıkışı tamamen tesadüf olarak kabul edilemez. Gerçekte Y.C. okulu kendilerini Keynesyen okula bir alternatif olarak takdim ederken Keynes karşıtı modelleri de benimsememektedir. Nitekim, Y.C. Okulunun incelenmesi sonucu modellerin yapısı bakımından, bir başka okuldan örneğin Monetarist okuldan çok Keynesyen okula daha yakın olduğu ileri sürülebilir. Y.C. modelinin kavramsal ve yapısal olarak tanıtılması izleyen bölümde yer alacaktır.

Bu arada bir başka dikkate değer noktayı da belirtmek gerekmektedir. Y.C. Okulunun ortaya çıkışı ya da Batı İktisat literatüründe ve özellikle İngiltere'de ciddi biçimde tartışılmaya başlanması genelde Batı dünyasında ve özellikle İngiltere'de ekonomik konjonktürün S.O.S. sinyalleri verdiği bir döneme rastlamaktadır. Bu dönem, İngiltere'de ve A.B.D.'de Keynesyen iktisat politikalarına güvenin ciddi biçimde sarsıldığı ve dolayısıyla alternatif model ve politika arayışlarının yoğunlaştığı bir dönemdir.

Gerçekte, çıkış yeri A.B.D. (İngiltere dışında) olmakla birlikte monetarist olarak nitelendirilen alternatif modeller mevcuttu. Cambridge'deki sözü edilen iktisatçılar grubunun bu modelleri aynen benimsememesi İngiliz muhafazakârlığı ve Lord Keynes'e

(*) Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü Başkan Yardımcısı ve A.Ü. Açıköğretim A.D.U. Koordinatörü.

olan vefa borcu ile açıklanamaz kanısındayım. Ancak, Y.C. okulunun Ricardo-Marshall-Keynes geleneğinin sorumluluğunu ya da izlerini az da olsa taşımış olmasını beklemek doğaldır. David Ricardo, Alfred Marshall ve John Maynard Keynes'in birlikte belirtilmiş olması okuyucuyu şaşırtmamalıdır. Buradaki bu birliktelik sadece İngiliz iktisat öğretisinin tarihsel evrim (veya kimilerine göre devrim) çizgisini belirtmeyi amaçlamaktadır. Yoksa bu üç ünlü İngiliz iktisatçısının üç ayrı döneme damgasını vurmuş üç ayrı okulun temsilcileri olduklarını gözardı etmek söz konusu değildir. Bununla birlikte, Keynes'in Marshall'dan ve Marshall'ın Ricardo'dan devraldıkları önemli mirasın kendi geliştirdikleri kuramsal çerçevenin bazını oluşturduğu konusunda kuşku olmadığı kanısındayım.

II - Y.C. OKULU VE MODELİNİN ANA ÖZELLİKLERİ

Kanımızca, Y.C. Okulunun temelde ayırıcı yönü, Ekonominin sektörel ayırımından ve özellikle de "özel sektör" tanımındaki yaklaşım farkından kaynaklanmaktadır. Esasen, Y.C. Okulu'nun ilk çalışmalarının, sadece özel kesim harcamalarının incelenmesinden oluştuğunu bölümün başında belirtmiştik. Dolayısıyla, öteki okullarla Y.C. okulu arasındaki temel farklılığın bundan kaynaklandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Ayrıca böyle bir yaklaşım farkının tamamen bir rastlantı olduğunu kabul etmek de güçtür. Bunun gerek ampirik gerekse kuramsal sonuçlarının ve dolayısıyla temel ekonomik hedeflere ulaşmak için önerilecek politika araçları açısından önemi sonraki bölümlerde anlatılmaya çalışılacaktır.

Y.C. modelinin yapısal ve kavramsal olarak açıklanması, ayrıca niteliklerinin belirlenmesi, öteki okullar karşısındaki durumu ve tarihsel bir olgu olarak öneminin kavranabilmesi açısından gerekli ve yararlı olacaktır.

Y.C. okulunun pedagojik amaçla-kolay anlaşılabilmesi için basitleştirilmiş haliyle bile 39 temel eşitlikten oluşan modeli, ekonominin her kesimi için birçok ampirik ilişkiyi içermektedir. Ancak burada ampirik ilişkilerin ayrıntılı incelemesinden çok Y.C. okulunun felsefesi, genel yaklaşımı ve modelin dayandığı kuramsal çerçeve üzerinde durulacaktır. Gerçekte, modelin yapısal ve ampirik çatısını biçimlendiren de bu yaklaşım olduğna göre, sadece modelin temel özelliklerini oluşturan hususların ve bunlara ilişkin ampirik ilişkilerin ele alınmasının yeterli olacağı kanısındayım. Bu bağlamda, özel sektör fon akımı analizi ve bununla ilgili ilişkilere ağırlık verilecektir.

Özetle, Y.C. modeline özgü temel nitelikleri üç noktada toplamak mümkündür:

i) Y.C. modelinin ilk özelliği, fon akımı analizi üzerine oturtulmuş bir model olmasıdır,

ii) İkincisi, ekonominin sektörel ayırımı ve özel kesim tanımı,

iii) Üçüncüsü ise, ilk iki özelliğin bir uzantısı olarak, modelin, özel kesime verdiği önem ve daha çok özel kesimin fon akımı-harcama mekanizmasının ve sonuçlarının analizi biçiminde ortaya çıkmasıdır.

Gerçekte, Y.C. modelinin teke tek öteki modellerle karşılaştırılması halinde başka farklılıklar ve özellikler de görülmektedir. Örneğin, Keynesyen modele göre ücret-fiyat ilişkilerinin analiz biçimi veya yöntemi; Monetarist modele göre de parasal değişkenlere, özellikle de para arzına, verilen önem ve ele alış biçimi açısından yapısal farklılık göstermektedir. Ancak, burada vurgulamaya çalıştığımız Y.C. modeline özgü, onu ayrı, yeni bir okul yapan genel özelliklerdir.

III - MODELİN TANIMI VE İŞLEYİŞİ

Geleneksel ve Keynesyen İktisat öğretisi çizgisindeki tüm ders kitaplarında ve gerek ampirik gerekse teorik modellerde ekonomik karar birimleri dört ana kesime ayrılmaktadır. Bunlar, i) Hane halkı veya tüketiciler, ii) Firmalar yani üreticiler, iii) Kamu otoritesi ya da Devlet ve iv) Dış dünya. Oysa Y.C. okulu bu geleneksel ayırmada değişiklik yaparak sadece, i) yurt dışı (yabancılar), ii) Kamu ve iii) özel kesim olmak üzere üçlü bir ayırma gitmiştir. Bu farkın önemsiz bir ayrıntı olmadığı modelin incelenmesinden ve çıkarılan politika sonuçlarından açıkça görülmektedir.

Ekonomideki fonların bu üç kesim arasında dolaştığı kabul edilmektedir. **Kamu Kesimi** merkezi hükümete ve mahalli idarelere bağlı organlarla, Kamu İktisadi kuruluşlarından oluşmaktadır. **Özel kesim** ise tüm gerçek ve tüzel kişileri içermektedir. Böyle olunca Özel kesim içerisine tüm ticari ve sanayi şirketlerle, özel bankalar ve banker, aracı mali kurumlar ve özel sosyal güvenlik kurumları gibi öteki tüm özel finans kuruluşlarının yanısıra bireyler (hanehalkı) da dahil edilmektedir. Esasen bu tanım farkı sonuçları bakımından dikkate değer bir noktadır. **Yurt dışı sektörü** ya da Yabancılar kesimi ister birey olsun isterse tüzel kişiliğe sahip bir kuruluş hatta bir devlet olsun, ülkede yerleşik olmayan yani ülke vatandaşı olmayan tüm karar birimlerini içermektedir.

Y.C. Okulu'na ilişkin incelemelerin ve tartışmaların ağırlığını ekonomideki fonların bu üç kesim arasındaki dolaşımının veya alışverişinin oluşturduğunu söyleyebiliriz. Bu nedenle, Y.C. Okulu modelinin ilk akla getirdiği de, fon akımı analizi ve özel kesimin bu fon akımı sonucu elde ettiği net finansal aktiftir. Özetle, Y.C. Modeline özgü ve açıklanması gereken iki temel kavramdan söz edilebilir. Bunlardan, ilki "**Özel Sektör Net Finansal Aktif Kazancı**" (NAFA) ve ikincisi, "**Özel Sektör Uzun Dönem Harcama Fonksiyonu**

(PE)". O halde, özellikle bu iki kavramın tanımlanması gerekmektedir (1).

A) NET FİNANSAL AKTİF KAZANIMI (NAFA): Üç kesimin herhangi biri, belli bir dönemde, ya finansal fazlalık ya da finansal açığı karşı karşıya kalabilir. Bir kesimin kullanılabilir gelirler toplamı harcamalar toplamından fazla ise bu kesimin finansal fazlalığa sahip olduğu ve bu durumda bu dönemde ya ilave finansal varlıklar (aktifler) elde etmesi ya da öteki kesimlere olan borçlarını ödemesi sözkonusudur. Dolayısıyla, net finansal varlıklarında artış elde etmiş olmaktadır. **Sonuç olarak, Özel Kesim'in NAFA'sı bu kesimin finansal fazlasına eşittir.** Y.C. Okulu NAFA'yı ağırlıklı biçimde özel kesim açısından ele almakta ve incelemelerini sadece özel kesim NAFA'sı üzerinde odaklandırmaktadırlar. Bu arada NAFA'nın ikinci bir tanımını sunmaktadırlar. Bu ikinci tanımda özel kesim finansal fazlalığının, aktiflerdeki artış ile pasiflerdeki azalma (ya da varlıklardaki artış ile yükümlülüklerdeki azalış) arasındaki dağılışı vurgulanmaktadır. Buna göre NAFA iki dönem arasında net finansal varlık stokunda ortaya çıkan artış olarak tanımlanmaktadır. Her iki tanımı basit eşitliklerle aşağıdaki gibi gösterme olanağı vardır: (2)

$$\text{NAFA} = Y_d - \text{PE} \quad (1)$$

$$\text{PE} = C + I \quad (2)$$

$$\text{Dolayısıyla NAFA} = Y_d - (C + I) \quad (3)$$

$$Y_d = \text{Kullanılabilir Gelir}$$

$$\text{PE} = \text{Özel Kesim Harcamaları}$$

$$C = \text{Tüketim}$$

$$I = \text{Yatırım}$$

Burada geleneksel tanımlardan PE'nin bileşiminden kaynaklanan bir fark göze çarpmaktadır. Bu farkın nedeni özel kesim tanımındaki farklılıktır., Y.C. Okulu Özel Kesime bireyleri ya da hane halkını da dahil ettiğinden PE hem yatırım harcamalarını hem de tüketim harcamalarını içermektedir.

NAFA'nın tanımına ilişkin ikinci yaklaşıma göre yine tüm değişkenler, cari fiyatlarla (ya da nominal değerlerle) ifade edilmek üzere aşağıdaki eşitlikle gösterilebilir.

$$\text{NAFA}_t = \text{FA}_t - \text{FA}_{t-1} \quad (4)$$

$$\text{FA}_t = A_t - L_t$$

$$\text{FA}_{t-1} = A_{t-1} - L_{t-1} \quad (5)$$

$$\text{NAFA}_t = (A_t - L_t) - (A_{t-1} - L_{t-1})$$

(1) NAFA kavramı ve formülasyonu konusunda büyük ölçüde, K. CUTHBERTSON, *Macroeconomic Policy*, 1983, ss. 54-56'dan yararlanılmıştır.

(2) Değişkenler cari fiyatlarla ölçülmüş, yani nominal, değerleri ifade etmektedirler.

$$\text{NAFA} = \Delta\text{FA} \text{ veya } \text{NAFA} = \Delta\text{A} - \Delta\text{L} \quad (6)$$

$\text{FA}_t = t$ dönemindeki net finansal aktifler

$\text{A}_t = t$ dönemindeki aktifler (varlıklar)

$\text{L}_t = t$ dönemindeki pasifler (yükümlülükler)

$\Delta\text{A} = t$ ve $t-1$ dönemleri arasında aktiflerdeki artış

$\Delta\text{L} = t$ ve $t-1$ dönemleri arasında pasiflerdeki artış

NAFA kimi zaman "Tasarruf" olarak nitelendirilmektedir. İlk bakışta, özel sektörün "NAFA"sı yerine "tasarruf" kavramının kullanılmasında bir sakınca görülmemektedir. Ancak, Geleneksel İktisat öğretisindeki tanımı gereği tasarruf'un kişisel kullanılabilir gelir ile tüketim arasındaki fark olarak algılanması durumunda önemli bir hata yapılmış olacaktır. NAFA'nın Y.C. Okulu'nda, yukarıda açıklanmaya çalışıldığı gibi kişisel tasarruftan daha geniş bir kavram olduğu gözardı edilmemelidir.

B. ÖZEL KESİM HARCAMA FONKSİYONU: Özel kesim harcama fonksiyonu da Y.C. modeline özgü bir kavramdır. Y.C. Okulu ulusal ekonomideki kamu kesimi dışında kalan karar birimlerinin tümünü birlikte ele alıp özel kesim olarak tanımladığı için harcama kalemlerini ve eğilimlerini alışılmışın dışında tanımlamaktadır. Sonuçta hane halkının ya da bireylerin tüketim harcamaları ile firmaların yatırım harcamalarını birleştirerek, Özel kesim harcamaları olarak nitelendirmektedir. Oysa, Keynes ve Keynesyen okul tüketim harcamalarını veya hane halkının tüketim eğilimlerini belirleyen faktörlerle; firmaların yatırım eğilimlerini belirleyen faktörlerin farklı olduğunu ileri sürmektedir. Bunun doğal sonucu olarak da tüketim fonksiyonu ve yatırım fonksiyonu olmak üzere iki ayrı harcama fonksiyonu kullanmaktadırlar.

Genellikle reel tüketim harcamalarını belirleyen temel değişkenler reel kullanılabilir kişisel gelir düzeyi ve kredilerdeki (veya koşullarındaki) değişmedir. Yatırımların ise genellikle hızlandıran mekanizması tarafından belirlendiği kabul edilmektedir. Y.C. Okulunun harcama eğilimleri konusunda **Keynesyen Okuldan temel farkı, yatırımların da bir tür kullanılabilir gelir tarafından belirlendiğini kabul etmiş olmalarıdır.** Bu, firmaların kullanılabilir geliri olup, dağıtılmamış şirket kârlarından oluşmaktadır.

Y.C. Okulu, birey ve firma harcama kararlarının birbirini etkileyişinin oldukça karmaşık olduğuna inanmaktadır. Bu nedenle tüketim ve yatırım için iki ayrı fonksiyon yerine tek bir müşterek harcama fonksiyonu aracılığıyla daha iyi bir öngörü elde edilebileceğini ileri sürmektedirler. Öte yandan, özel kesim net finansal aktif kazanımı (NAFA) ile özel kesim toplam harcamaları arasında sıkı bir ilişki kurmuş olmaktadır. Nitekim NAFA'yı tanımlayan, (1) no.lu eşitlikte gelir veri iken her iki değişkenin

birlikte belirlendiği görülmektedir. Y.C. Okulu cari fiyatlarla ifade edilen özel kesim harcama eşitliğini aşağıdaki gibi sunmaktadır:

$$PE_t = e_0 Y_{dt} + e_1 Y_{dt-1} + nHP_t + vS_t \quad (7)$$

S_t = stokların değerindeki değişme

HP_t = Bireylere verilen tüketim kredisindeki (borçlardaki) değişme

Burada Y_d ile gösterilen toplam özel kesim parasal kullanılabilir geliri, kişisel kullanılabilir gelir, şirketlerin dağıtılmamış kârları ile özel kesime yapılan sermaye-yatırıma ilişkin yardımlardan oluşmaktadır.

e_0 katsayısı **kısa dönem** marjinal harcama eğilimi; e_0 ve e_1 katsayılarının toplamı ise **uzun dönem** harcama eğilimidir. Katsayıların tümü sabittir.

Bu arada Y.C. Okulu, parasal gelirin ek finansal aktif elde etmek için kullanılan oranını özel kesim "tasarruf oranı" olarak nitelendirmektedir. Bu yeni kavram, yani $NAFA/Y_d$, ile parasal gelirdeki değişme arasında pozitif bir ilişki kurulmaktadır. Bu ilginç ve önemli bir sonuçtur. Zira, Özel Kesim "tasarruf oranı" sadece reel gelir oranına değil **aynı zamanda enflasyon oranına da bağlı olmaktadır**. Ancak, parasal gelir sabitse, "tasarruf oranı"ndaki değişmeler, sadece tüketici kredileri ile aktiflerin (defter) değerine bağlı olacaktır. Özel kesimin harcamaları, NAFA'sı ve tasarruf oranı arasında özetlemeye çalıştığımız ilişkiyi, (1) ve (7) no.lu eşitlikleri birlikte ele alarak göstermek mümkündür. Hatırlanacağı gibi tanım gereği,

$NAFA_t = Y_{dt} - PE_t$; burada PE_t nin açık yazılması halinde eşitlik aşağıdaki şekli alacaktır.

$$NAFA_t = Y_{dt} - (e_0 Y_{dt} + e_1 Y_{dt-1} + nHP_t + vS_t)$$

ve sonuçta aşağıdaki özel kesim tasarruf oranı elde edilmiş olmaktadır;

$$\frac{NAFA_t}{Y_{dt}} = (1 - e_0 - e_1) + e_1 \frac{Y_{dt} - Y_{dt-1}}{Y_{dt}} - \frac{nHP_t}{Y_{dt}} - \frac{vS_t}{Y_{dt}}$$

Görüldüğü gibi son iki açıklayıcı bağımsız değişkenin işaretleri negatiftir. Son değişkendeki bir artış, ya stokların birikmesinden ya da stokların yeniden değerlendirilmesinden kaynaklanabilir. Genellikle, şirketlerin stoklarının önemli bir bölümünü kısa dönemli borçlanma ile örneğin banka kredileri ile finanse ettikleri gözlemlenmiştir. Bu süreç özel kesimin

yükümlülüklerini -pasiflerini- artırmakta ve dolayısıyla net finansal aktif kazanımlarını azaltmaktadır. Bu nedenle, Y.C. Okuluna göre (S) değişkenindeki yani stok değerindeki bir artış, NAFA'yı azaltacaktır.

Öte yandan Y.C. Okulu, "tasarruf oranı"nın enflasyon oranına da bağlı olması gerektiği konusunda yeterli herhangi bir kuramsal gerekçe göstermemektedirler. Enflasyon oranı gelecekteki gelirin satın alma gücüne ilişkin "belirsizliğin" bir kuklası daha doğrusu temsili bir değişkeni olarak düşünülebilir. Böyle olunca, belirsizlik ne kadar fazla ise -gelirin oransal bir bölümü olarak- finansal likid varlıklara (aktiflere) yönelen ihtiyat güdüsüyle talep o kadar fazla olacaktır. Bu açıklama da yeterli ve güçlü bir gerekçe olarak kabul edilmemektedir. Gerçekte bu konuda görüş birliği de yoktur (3). Esasen, özel kesim harcama fonksiyonu konusunda yapılan çalışmaların azlığı ve yetersizliği dikkate alınınca varılacak herhangi bir sonucu ihtiyatla karşılamak gerekir kanısındayım.

C. ÜCRET EŞİTLİĞİ ve ÜCRET OLUŞUMU: Y.C. Okulunu öteki okullardan ve özellikle Keynesyen okuldan ayıran önemli bir başka nokta da ücret oluşumu ve ücret eşitliğidir. Y.C. Okulu gerek monetarist gerekse Keynesyen modellerin bu konudaki yaklaşımlarının yanlışlığını ya da yetersizliğini ampirik bulgularla kanıtlamaya çalışmış ve kendine özgü bir ücret eşitliği üretmiştir.

Y.C. Okulu, serbest toplu pazarlık düzeninde uzun dönem vergi sonrası reel ücretleri belirleyen temel faktörlerin ekonomik değil sosyal ve politik olduğu sonucunu çıkarmaktadır. Buna göre ücretlerin uzun dönemli eğilimleri talep fazlası gibi ekonomik değişkenlerin dolaysız etkisinden çok genel sosyo-politik ortamın koşullarına bağlıdır. Başka bir ifade ile Y.C. Okulu ücret enflasyonunu, işçi sendikaları ile işverenler arasında gerçekleşen pazarlık sürecinin bir ürünü olarak kabul etmektedir. Bu süreçte, işçi tarafı bir "**vergi sonrası reel ücret**" hedefini gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Bunun sonucu olarak da Y.C. ücret eşitliği aşağıdaki gibi farklı bir şekil almaktadır.

$$WA = \frac{W(1 - T/W)}{P} = \frac{(W)R}{P} \quad (9)$$

W = Vergi öncesi - brüt - parasal ücret

T/W = Ücretin dolaysız vergilere giden oranı

P = Fiyat düzeyi (örneğin tüketici fiyat endeksi)

WA = Gerçekleşen vergi sonrası reel ücret

(3) *Ibid.*, s. 59-60; A.S. DEATON, "Involuntary Saving Through Unanticipated Inflation", *A.E.R.*, 67, ss. 899-910, 1977.

$R = \frac{W - T}{W}$ veya $(1 - T/W)$: Vergi sonrası ele geçen nominal gelirin, vergi öncesi gelire oranıdır.

Dikkat edilecek olursa ücret eşitliğinde, Keynesyen talep fazlası değişkeni olmadığı gibi vergi sonrası ele geçen reel ücret üzerinde durulmaktadır. Toplu pazarlık sürecinde söz konusu olan "parasal vergi öncesi ücretler" olduğu için, sendikalar hedefledikleri "vergi sonrası reel ücreti" elde edebilmek için, iki ücret pazarlığı arasındaki dönemdeki **enflasyon oranının** yanısıra **dolaysız vergi değişmelerini de** dikkate alan bir parasal ücret üzerinde pazarlık etmektedirler.

Bu noktadan hareketle Y.C. Okulu kendine özgü bir ücret oluşum süreci ve hipotezi geliştirmiştir. "Düş kırıklığı" hipotezi olarak nitelendirilen bu yaklaşımla işçilerin veya sendikalarının elde etmeyi umdukları ücret ile gerçekleşen ücret arasındaki farka bağlı olarak ya düş kırıklığına uğrayacaklar ya da mutlu olacaklardır. Ayrıca sendika etkisinin, istatistiksel olarak gösterilip ölçülebileceği ileri sürülmektedir (4).

Gerçekleşen reel ücret hedeflenen reel ücretten ne kadar az ise, düş kırıklığı o nisbette fazla olacak ve işçi kesiminin militanlığı da o nisbette artarak ücret enflasyonunu azdıracaklardır. Buna karşı gelirler politikasının kısa dönemde etkili olacağına ve kullanılabilirliğine ancak uzun dönemde hiçbir yararı olmayacağına inanmaktadırlar. İşçiler gelirler politikasının baskısından kurtulmaya çalışıp fırsat bulur bulmaz reel ücret kayıplarını telafi yoluna gideceklerdir. Bu konuda ampirik bulgular da en azından İngiltere için bu hipotezi desteklemektedir (5).

Y.C. İktisatçılarına göre sonuçta -uzun dönemde- hedeflenen ya da beklenen ücret ile gerçekleşen arasındaki fark ortadan kalkmaktadır.

Y.C. Modelinin tanıtımına burada son verip, modelin öteki eşitliklerine ve ilişkilerine yer vererek daha fazla ayrıntıya girmenin gerekli olmadığı kanısındayım. Esasen modelin geriye kalan bölümünde mal piyasası ve çoğaltan mekanizması üzerinde durulmaktadır. Sistemin mantığı ve mekanizması bakımından Keynesyen modelden pek farkı olmayıp sadece parametrelerin büyüklükleri bakımından farklılıklar görülmektedir. Bu da modelin kendine özgü öteki ilişkileri ile birlikte önemli ve Keynesyen modelden farklı politika sonuçlarına yol açmaya yetmektedir.

(4) K.J. COUTS, R.J. TARLING ve S.F. WILKINSON, "Wage Bargaining and the Inflation Process" *Economic Policy Review*, No. 2, bölüm 2, 1976.

(5) S.G.B. HENRY ve P. ORMEROD, "Incomes Policy and Wage Inflation: Empirical Evidence for the U.K. 1961-77" *National Institute Economic Review*, cilt, 85, Ağustos 1978, ss. 31-39.

IV. YENİ CAMBRIDGE KEYNEESCİLİĞİ DEĞİL YENİ CAMBRIDGE OKULU

Yazımızın konusu Y.C. Modelinin kuramsal ve ampirik açıdan tutarlılığı ve geçerliliğinin sınanması değildir.

İrdelemeye çalıştığımız konuları iki temel noktada toplamak mümkündür.

Bunlardan ilki Y.C. Okulunun ortaya çıkışının tarihsel bir raslantı olup olmadığıdır. İkincisi ise kimi yazarların (6) yaptığı gibi Y.C. İktisatçıları Keynesyen veya post-Keynesyen olarak nitelenmenin doğru olup olmadığıdır.

Y.C. Okulunun ortaya çıkışının bir raslantı olarak kabul edilemeyeceğini ilk bölümde açıklamaya çalıştık. Keynes ve Keynesciliğin ortaya çıkışı gibi Y.C. Okulunun da ortaya çıkışını koşulların zorlaması ve bir misyonun sorumluluğunu yüklenmek olarak nitelenmek daha doğru olacaktır.

Gerçekten, Y.C. Okulunun XX. yüzyılın son çeyreğinde yapmaya çalıştığı, Keynesin Neo-klasik okulun alternatifi olarak ortaya çıktığı XX. yüzyılın ilk çeyreğinde yüklendiği misyona büyük benzerlik göstermektedir. Daha açık bir ifade ile Keynesin ve taraftarlarının amacı özellikle Büyük Britanya İmparatorluğunun çöküş sürecine girmesiyle İngiliz kapitalizminin ve genelde Batıdaki liberal sistemin çatısında ortaya çıkan önemli çatlakları sıvamak ve yeniden daha sağlam bir çatı oluşturmaktır. Özetle, ekonomik sistemin aksayan yönlerini ortadan kaldırarak daha iyi çalışmasını sağlamaktır.

İrdelemeye çalıştığımız ikinci konuya gelince; Y.C. Okulunu bir tür Keynesyen ya da Post-Keynesyen okul olarak kabul etmenin doğru olmayacağı kanısındayım.

Gerçekte Y.C. Okulu da Keynesyenler gibi para arzı ve para politikasının önemine inanmayıp modellerinde yer vermiyorlar. Ayrıca, Y.C. Modelinde de mal piyasasının işleyişi çoğaltan mekanizması ile açıklanmaktadır. Böyle olmakla birlikte modelin kendine özgü çok farklı ilişkileri içerdiğini III. bölümde açıklamaya çalıştık. Bu nedenle,

(i) Y.C. Modelini Keynesyen model gibi "gelir-harcama mekanizması" ile değil "Özel kesimin fon akımı analizi" ile nitelendirmek daha doğru olacaktır.

(ii) Keynesyen (Modelde) çoğaltan mekanizmasında tüketim eğilimine yüklenen önemli göreve karşın, Y.C. modelinde tüketim eğilimi kavramı yerine özel kesim harcama eğilimi kullanılmaktadır.

(6) T. ARIN, "Genel Teorinin" Ellinci Yılında Keynescilik" İKTİSAT Dergisi, Mart 1987, ss. 3-12.

(iii) İlk iki yaklaşım farkına bağlı olarak Y.C. Modelinde yeni bir kavram ve değişken olarak "Özel Kesmin Net Finansal Aktif Kazanımı" (NAFA) ortaya çıkmaktadır.

(iv) NAFA, gerek tanımı ve belirlenişi gerekse büyüklüğü bakımından Keynesyen modelden tümüyle farklı bir değişken olup modelin politika sonuçlarında da önemli farklara yol açmaktadır. Örneğin, özellikle İngiltere'de Keynesyenler tüketim eğiliminin birden küçük olduğunu ve yatırımların şirketlerin kullanılabilir gelirene sistematik olarak bağlı olmadığı için böyle bir marjinal yatırım eğiliminin sıfır olduğunu kabul etmektedirler. Marjinal harcama eğiliminin 1'den çok küçük olduğu kabul edilince de NAFA kullanılabilir gelirden etkilenecektir (7). Kullanılabilir gelirdeki değişimler fazla olabileceği için, Keynesyenlere göre NAFA'daki uzun dönemde ortaya çıkacak değişimler de büyük olacaktır. Gerçekte bu son derece önemli bir farktır; Çünkü Y.C. Okulu NAFA'nın uzun dönemde tümüyle Z tarafından belirleneceğini kabul etmektedir. Bunun nedeni $e = 1$ olması, yani (uzun dönem) marjinal harcama eğiliminin Y.C. modelinde bire eşit olmasıdır. Bu sonuçta farklı ilişkiler ve etkileşimler yaratmaktadır. Örneğin; Y.C. Okulunun, bütçe fazlası ile ödemeler bilançosu arasında (doğru orantılı) yakın bir ilişki kurması, Keynesyen "hassas denge" veya "ince ayar" mekanizmasına yöneltilen eleştirileri ve "Par-Vergi Oranı" (8) kavramının üretilmesi bu farktan kaynaklanmaktadır.

(v) Y.C. Modelindeki katsayıların ve eğilimlerin büyüklükleri açısından bir önemli fark da fiyat oluşumu ile ilgilidir. İthal fiyatlarının yurt içi fiyatları aynı yönde ve aynı oranda etkilediğini ampirik bulgularla kanıtlamışlardır. Oysa bu etkileşim Keynesyen modellerde daha küçüktür. Bu fark temelde Y.C. modelinde daha güçlü bir ücret-fiyat etkileşiminin varlığından kaynaklanmaktadır.

(vi) Nihayet Y.C. modeli Keynesyen model gibi bir talep fazlası modeli değildir. Özellikle bu faktör piyasası ve ücret-istihdam ilişkisi için geçerlidir. Keynesyen "Phillips eğrisi" ve hipotezinin Y.C. Modelinde yeri yoktur.

Y.C. Modelinin farklı ilişkilerinin sonucu, Keynesyen Politikalarından ve uygulama yöntemlerinden ciddi sapmalar ortaya çıkmaktadır. Bunları aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

(a) Keynesyenlerin aksine kur politikasından, örneğin bir defaya mahsus bir devalüasyondan yarar beklenilmemektedir. Y.C. Okulu, serbest toplu pazarlık düzeninde güçlü ücret-fiyat etkileşimi sonucu ve ithal fiyatları ile yurt içi fiyat düzeyi arasındaki ilişki

(7) $PE = e Yd + Z$; $Z = nH + vS$ dolayısıyla,

$NAFA = Yd - (e Yd + Z)$ veya $NAFA = (1-e) Yd - Z$ olduğu hatırlanacaktır.

Keynesyen modelde (e) birden oldukça küçüktür.

(8) "Par-Vergi Oranı" Y.C. modelinde istikrarlı, kısa dönemde değişmeyen vergi oranı anlamına gelen bir kavramdır.

nedeniyle, nisbi fiyatlarda bir değişme olmayacağını kabul etmektedir. Böyle olunca, bir kerelik bir devalüasyon "harcama kaydırıcı" etki yaratamayacağından beklenen sonucu vermemektedir.

(b) Bütçe fazlası (ya da açığı) ile ödemeler bilançosu fazlası (ya da açığının) aynı değişkenler tarafından belirlenmesi ve aralarında oransal bir ilişki olması; devalüasyonun beklenen sonucu vermeyeceğine olan inançları ile birleşince, Y.C. İktisatçıları devalüasyon yerine politika aracı olarak ithal kontrollerini önermektedirler.

(c) Bütçe ve Ödemeler Bilançosu dengelerini belirleyen ikinci temel değişken vergi oranı olduğu için; ithalat kısıtlamaları için vergi politikasının birlikte kullanılması önerilmektedir. Böylece iç ve dış dengenin sağlanmasında araç olarak uzun dönemde kesinlikle Keynesyen gelirler politikasına karşı çıkıp vergi oranları ve ithal eğilimine bağlı olarak ithalat kontrollerini benimsemektedirler.

V. SONUÇ

Y.C. Okulunun Keynesci akımlardan biri olarak kabul edilemeyeceğini açıklamaya çalıştık. Gerçekte, insanları düşüncelerine ve dünya görüşlerine göre liberal, sosyalist v.b. gibi gruplara ayırmak ne kadar güç ve hata riski fazla ise iktisatçıları da belli okullar ya da ekoller altında toplamak o derece güçtür. Ancak, yapılabilecek tek şey belli görüş ayrılıkları olsa bile temelde ortak yanları olanları tesbit etmektir.

Keynesyen modellerin ve politikaların temel ortak yanı da talep yönlü olmaları ve gelir-harcama ya da çoğaltan mekanizmaları ile tanımlanmalarıdır. Ayrıca, özellikle Keynesyen okul karşıtı iktisatçıların ileri sürdüğü gibi daha çok kısa dönemli analiz ve öngörüler üzerine dayanmış olmalarıdır. Buna eklenecek bir önemli nokta da Kamu Otoritesinin özellikle maliye politikası ve gelirler politikası aracılığıyla gerektiği zaman ve sıklıkta ekonomiye müdahale etmesinden yana olmaları ve ancak bu şekilde "istikrar" sağlanabileceğine inanmalarıdır. Kısaca Keynesyen okulun ve politikaların bu üç temel eksene oturtulmaları söz konusudur.

Y.C. Okulunun Keynesyen modellerin dayandığı üç temel eksene oturtulması söz konusu değildir. Herşeyden önce "istikrar" anlayışları Keynesyenlerden çok monetarist iktisatçılara benzemektedir. Zira, ekonominin ve özellikle özel kesim istikrarının Keynesyen "ince ayar" diye nitelenen, gerektiğinde müdahale esasına dayanan politikalarla sağlanamayacağını, aksine bunun bir istikrarsızlık kaynağı olduğunu ileri sürmektedirler.

Y.C. Okulu Keynesyenlerin kısa dönem analiz ve öngörülerine karşı; uzun dönem ve özel kesim fon akımına dayanan analizler ve

öngörülere önem verdiklerini ileri sürmektedirler. Gelirler politikasına karşı çıkıp maliye politikasının yararını savunuyorlar. Ancak, "ince ayar" mantığını reddederek, Keynesyenlerin oynak vergi oranları ve değişen kamu harcamalarının 1950'lerde ve 1960'larda İngiliz ekonomisinde istikrarsızlığa yol açtığını ileri sürmektedirler. Onlara göre sadece uzun dönem hedeflere ve belli kurallara göre belirlenen vergi oranları kullanılmalı ve kısa dönem öngörülere göre değiştirilmemelidir.

Kısaca, Keynes 1920'lerde Neo-Klasik marjinalist okula alternatif olarak ortaya çıktığı halde, marjinalist yaklaşımdan kopmamış ve özellikle ücretlerin marjinal produktivite kuramını kullanmıştır. Nasıl bu, Keynes'i Neo-Klasik okulun bir üyesi yapmıyorsa benzer bir değerlendirmeyi Y.C. Okulu için de yapmanın doğru olacağı kanısındayım.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

ARIN, Tülay "Genel Teorinin Ellinci Yılında Keynesçilik", **İKTİSAT DERGİSİ**, Mart 1987, Sayı 268, ss. 3-12.

COUTTS, K.J., TARLING, R.J. ve WILKINSON, S.F., "Wage Bargaining and the Inflation Process" **Economic Policy Review**, No: 2, 1976, Bölüm 2.

CUTHBERTSON, Keith, **MACROECONOMIC POLICY**, Macmillan Press Ltd., 1983, London.

CUTHBERTSON, Keith, "Demand Management and the New School: A Comment", **Applied Economics**, Cilt 11, No: 1, 1979, ss. 71-76.

DEATON, A.S., "Involuntary Saving Through Unanticipated Inflation", **American Economic Review**, No: 67, 1977, ss. 899-910.

HENRY, S.G.B. ve ORMEROD, P., "Incomes Policy and Wage Inflation: Empirical Evidence for the U.K. 1961-77", **National Institute Economic Review**, cilt 85, Ağustos 1977, ss. 31-39.